

Рецензия на дипломна работа

със заглавие „Страшно и ужасно в женската готика от края на XVIII и началото на XIX век. Ан Радклиф и Мери Шели“

Дипломант: Анастасия Дилова, студентка специалност „Българска филология“ фак. № 12 702

Научен ръководител: доц. д-р Огнян Ковачев

Дипломната работа на Анастасия Дилова „Страшно и ужасно в женската готика от края на XVIII и началото на XIX век. Ан Радклиф и Мери Шели“ се състои от 83 страници, сред които съдържание, увод и заключение, същински анализ (три глави), библиография с 16 библиографски единици на български и английски език, два библиографски източника (нецитирани в текста) и филмография (два филма).

Изследването на Дилова е плътно, детайлно и напълно съответстващо на академичния стил на писане, което е едно от достойнствата на работата. Прави впечатление, че за нивото на бакалавърската степен дипломантката е изградила цялостен текст с ясно посочена цел и проблематика и успява да удържи нивото на изследването си през целия ход на писане. В този смисъл бих казала, че дипломната работа дори надхвърля нивото, за което е писана и с лекота би могла да бъде разширена, преосмислена и преработена вече в контекста на евентуална магистърска теза.

Целта, която Дилова поставя в центъра на разработката си, е ясно изведена в увода: „да обърне поглед към две емблематични авторки и да разгледа три знакови произведения на женската готика – *Потайностите на Удолфо* и *Италианецът* от Ан Радклиф, и *Франкеницайн* от Мери Шели. Чрез понятийния апарат на Едмънд Бърк ще бъдат открити различните повествователни похвати на авторките и ще бъдат извадени на показ майсторските им достойнства. Фокусът е върху измеренията на **страшното и ужасното**, основните разлики между двете понятия, и как те участват в парадигмата на възвишеното. Като база са употребени две ключови за готическата естетика концепции за страшното и ужасното – на Едмънд Бърк и на самата Ан Радклиф.“ (с.3 –4). Зададена по този начин, целта, която Дилова си поставя, е изпълнена последователно и внимателно.

Първа глава, *Понятийна рамка* задава отправната точка на изследването като се фокусира върху проследяването на историята на понятието *женска готика*¹, за да

¹Дипломантката въвежда понятието *женска готика* през изследователката Елън Моърс. Значението на понятието е, че то “обхваща произведенията, които жени писателки са създали, в литературния стил, който от осемнадесети век насам наричаме готически“ (с. 5)

въведе фигурите на Ан Радклиф и Мери Шели. Тук трябва да се отбележи и избора на Дилова да въведе през женската готика също така основополагащото понятие *heroicism* на Елен Моърс, което понятие „често е в основата на женската готика и е основополагащ за продължаваща и до днес тенденция за поставяне на жената в главната роля и за нейното изкарване от традиционната роля на тиха и послушна съпруга или покорна дъщеря, която да служи като добра сделка в уреден годеж, а също и за вплитането на теми в сюжета, които засягат проблеми за женската история, природа и психология.“ (с.5). Втората подглава от първата част на магистърската теза *Страшно, ужасно и възвишено* представлява теоретичното ядро на текста, в което е представена концепцията за *horror* (страх) и *terror* (ужас). Двете понятия Дилова въвежда през два основни текста – *On the supernatural in poetry* (1826) на Ан Радклиф и *Философско изследване на произхода на нашите идеи за възвишеното и красивото* (1757) на Едмънд Бърк. Двата текста кореспондират помежду си, но имат и съществени отлики, които дипломантката откроява и въпреки че има опасност читателят да се обърка в разграничението на понятията, Дилова успява да избегне тази възможност като например прави обобщено разграничение между ужас и страх: „че *ужасът* е провокиран основно от собственото ни въображение и мисълта, че някъде там, далече от нас, може да има нещо плашещо, докато *страхът* е парализиращият шок и отвращение, когато видим въпросното плашещо нещо“ (с.16)

Втора и трета глава, „Изграждане на страховита/ужасна атмосфера – творителен инструментариум“ ; „Страшно и ужасно в размитата граница между свръхестествено и реалистично“ си поставят за цел да бъдат същинския анализ в дипломната работа. Тук дипломантката изцяло се придържа към зададените в увода стъпки за проследяване на проблематиката: „Тематичните ядра на изследването са творителният инструментариум на разглежданите авторки – тъмнината и светлината, архитектурата на ужаса, величествената природа и страховитите звуци; *палитрата от герои, героини и злодеи*, вписващи се в парадигмата на страшното и ужасното; *размиването на границите между измеренията на свръхестественото и реалистичното* в романовите пространства; *рационализирането на свръхестественото* посредством новият тип литературна героиня.“ (с. 4). В хода на главите Дилова се спира на различни цитати от романите на Радклиф и Шели, за да онагледят поставените проблеми за тъмнината и светлината например, или за рационализирането на свръхестественото у Ан Радклиф, като същевременно борави с лекота с понятийния апарат както на Едмънд Бърк, така и на Цветан Тодоров.

Дилова определено успява да докаже, че ролята на Ан Радклиф и Мери Шели в контекста на женската готика се вписва по сложен и оригинален начин. Що се отнася до вписването в на дипломната работа в контекста на българското литературознание трябва да отбележим, че Дилова е избрала тема, напълно вписваща се в досегашни изследвания, посветени на готиката („Готическият роман. Генеалогия, жанр, естетика“ на Огнян Ковачев тук е най-важният труд, с който Дилова е работила). От друга страна трябва да се подчертае, че дипломната работа е с оригинален характер и по отношение на една особеност, с която дипломантката вписва своя труд в българското литературознание. Тази особеност се отнася до съвсем оскъдната рецепция на Ан Радклиф на български език и в този смисъл Анастасия Дилова допринася на българската научна общост с изследването си.

Препоръки, забележки и въпроси:

Разработката е отлична. Въпреки това, имам няколко препоръки, която ще е полезна с оглед бъдещи научни текстове.

1. Обем на цитираните пасажки. Дипломната работа изобилства с дълги и не винаги нужни цитати. Не съм сигурна дали надхвърлят 20 процента от цялата разработка, но във всеки случай товарят текста и на моменти са дори объркващи заради постоянното прескачане от двата романа на Радклиф и „Франкенщайн“ на Шели. Ако тези цитати бъдат редуцирани, това няма да намали стойността на работата, а напротив – ще я направи още по-стегната и концентрирана.
2. Библиография. Библиографията е коректно и правилно направена. Препоръката ми се отнася до броя на библиографските единици. За обем от 83 страници на научния труд прави впечатление, че са използвани едва 16 библиографски единици. Липсват използване на основни за българското литературознание книги и текстове, които напълно се вписват в проблематиката на изследваната от дипломантката тема като например „Митът за Прометей и поетиката на английския романтизъм“ на Миглена Николчина (1988) или броят на „Литературен вестник“, посетен на *Das unheimliche*. Това са само два примера и ще спра дотук, но в хода на четенето очаквах, че ще видя малко по-голяма контекстуализация.
3. Въпрос: Защо избрахте да се занимавате именно с „Италианецът“ и „Мистериите на Удолфо“ от Ан Радклиф, а не с някой от другите ѝ романи.

Тоест, каква е причината за избора на конкретните художествени текстове и би ли се променил анализът Ви ако романите, с които се занимавате, бяха други?

В заключение – дипломната работа на Анастасия Дилова напълно отговаря на критериите за бакалавърско ниво и дори би ги надминало след още един редакторски прочит. Дилова може да работи с вторична литература с лекота, умело цитира, превежда от английски език на български с оглед нуждите на разработката, умее да удържа цялостно дълъг научен текст, да структурира мисълта и проблематиката на текста си. Затова смятам, че дипломната ѝ работа определено заслужава най-високата, отлична оценка.

ас. Лилия Трифонова
Катедра „Теория на литературата“

10.07.2023 г.